

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

सेवा श्री श्रीनिवासराघवार्य महादेशिक विरचिता
॥ श्री लक्ष्मीहयवदनपञ्चाशत् ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ श्री लक्ष्मीहयवदनपञ्चाशत् ॥

हयग्रीवकृपापात्रम् आत्रेयकुलभूषणम् ।
सेवाख्यस्वामिनं सेवे बुधन्वपरदेशिकम् ॥

आचार्यान् बहुशः प्रणम्य निगमान्तार्यान् महादेशिकान्
मान्यं श्रीयतिसार्वभौममनिशं भक्त्या शठारिं क्रमात् ।
गोदां रङ्गपतेर्गुणैरभिगतः श्रीमत्तुरङ्गाननं
कृष्णं श्रीनवनीतनर्तनपरं वन्दे परं दैवतम् ॥ 1 ॥

नाहं योगिषु कर्मठेषु विबुधेष्वाम्नावलोकित्वहो
नाहं भक्तगणेषु वाग्विलसितेष्वाराधकैकान्तिषु ।
नाहं शिष्यसुघोषणैकमुदितेष्वार्यवर्गेषु वा
कस्मान्मामवृणोर्हयानन विभो त्वत्पूजनार्थं वद ॥ 2 ॥

नाहं त्वच्चरणारविन्दमहिमां जानामि वाचान्निधे
नाहं कोमलफुल्लपूर्णहृदयं जानामि ते शोभनम् ।
नाहं चिन्तितुमप्यभीप्सितमितश्शक्रोमि नानामतिः
हेषारावकृपार्द्रदृष्टिकलनान्नाथो ममासि प्रभो ॥ 3 ॥

नाहं कामजयी भवामि न शिवो मे कामना भूयसी
वाप्यारामविहारगेहलतिकारत्नस्थलीमण्डपान् ।
कृत्वा त्वां ललनासहस्रसुभगं लीलारसालङ्कृतं
साध्वाराधयितुं हयानन चिरान्मन्मानसं वाञ्छति ॥ 4 ॥

तत्तद्वाञ्छितपूरणे प्रियतमां वाचं वदन्त्यादरात्
 भूरिद्रव्यसमर्पणे तु बहुधा चाराधयन्त्यन्वहम्।
 पत्नीभ्रातृसुतासुषाबुधवरास्सम्बन्धिनः संसृतौ
 देव! त्वं तुलसीदलेन मुदितो मां केवलं पालय ॥ 5 ॥

साधुभ्यश्चरणारविन्दयुगलैकान्तिभ्य एव प्रभो
 पूर्णं वित्तमदा व्यधाश्च महितान् वित्तेश्वरांस्तान्मुदा।
 चिन्तातीतमहत्त्वमस्तु भवतः श्रुत्या प्रतीतं परं
 त्वत्पादैकरते हि भूरिकरुणामाधत्स्व मय्यादरात् ॥ 6 ॥

शास्त्राणां निचयः सुमेरुसदृशः शान्त्यै प्रजानां कृतः
 सङ्घः काल्पनिकाभिमानगतयः प्राज्ञाज्ञसम्भेदतः।
 वक्तृश्रोतृगणेषु कर्मविधुरेष्वुच्चारशून्येष्वहो
 शान्तिश्शान्तिरितीह केवलकथारावो हि जेजीयते ॥ 7 ॥

तुष्टिर्मे परमा कलावघनिधौ व्यामोहसाम्राज्यतः
 भ्रान्तेषु प्रणयालयेषु बहुधा धावत्सु विद्वत्सु च।
 कृत्यं वेद्मि न वेद्मि साधुचरितं यत्पादमूलं श्रितः
 श्रीमन्मन्दिरलेपनादिकरणे तुष्टो हयास्यं भजे ॥ 8 ॥

श्रीमान् नाभिभवस्सदा श्रुतिगणैः श्रीभारतीवल्लभः
 व्यासस्सूत्रपुराणभारतमुखैर्नारायणांशो मुनिः।
 वेदान्तद्वयसामरस्यकृतिभिः श्रीवेङ्कटेशो गुरुः
 त्वामाराध्य हयास्य! तुष्टिमभजन् क्वाहं कथं वा स्तुवै ॥ 9 ॥

ज्ञानानन्दमयं श्रिया विलसितं शान्तोदितं मे प्रभुं
 दिव्यानन्तगुणोज्ज्वलं दिविषदां श्रेयःप्रदं शाश्वतम्।
 अज्ञो दुःखमयः श्रिया विरहितः शान्त्यादिदूरः खलः
 स्तोतुं वाञ्छति चापलान्मम मनस्त्वां मां क्षमस्वादरात् ॥ 10 ॥

विश्वासो विपुलस्तथापि विदुषां वृत्त्या मनो मुह्यति
 विश्वव्यापृतवित्तविभ्रमगतौ वेदागमापाश्रये।
 चित्तं वित्तगतं गतं च चरितं धर्मो विलीनः प्रभो
 मां दोषैकनिधिं हयास्य कृपया पारं नय त्वत्पदम् ॥ 11 ॥

प्रायस्त्वद्विमुखा नयन्ति दिवसान् सौख्यादिभाजो भुवि
 त्वत्पादैकरतः श्रमेण सहितस्तान् याचते भिक्षुवत्।
 पूर्वोपार्जितपुण्यभोग इति वा तज्जन्मवेलेति वा
 नष्टं तद्द्वयमित्यहो तव पदे हित्वा क्व यामि प्रभो ॥ 12 ॥

केचिन्मां परितो हसन्ति सरणिं जानाति नो जीवितुं
 किं देवः स्वयमेव यच्छति मुखे स्वाद्यं च खाद्यं सदा।
 भूयस्ते परितो हसन्तु विबुधा जानन्तु मामल्पकं
 देव! त्वच्चरणारविन्दमधुपो जीवामि वागीश्वर ॥ 13 ॥

मन्नाथे त्वयि रक्षणैकनिरते लक्ष्मीविशिष्टे सदा
 व्यामोहेन बहिश्चरो व्यतनवं भूर्येव वित्तव्ययम्।
 ये वा प्रीतिपुरस्सरं धनमदुर्लभानानास्तेऽधुना
 नित्यं स्मेरमुख! प्रमोचय ऋणाद्वागीश पाहि प्रभो ॥ 14 ॥

कालो मोहसहोदरो ग्रसति मे शक्तिं मतिं शोभनां
 भक्तिघ्नी विपरीतसंशयभरा बुद्धिर्मदीया स्थिरा।
 खानि स्वेच्छविहारशक्तिरहितान्यात्मापहारीण्यहो
 देव! त्वं करुणानिरीक्षणबलाद्वागीश पाहि द्रुतम् ॥ 15 ॥

ख्यातिं नैव ददासि साधुसमितौ विद्वद्गणे हृष्यति
 भूतिं त्वद्विभवप्रचारकरणे रात्रिं दिवं जाग्रति।
 शक्तिं दिक्षु सुघोषणाय यशसो वेदान्तसूरेस्सदा
 किं वा ते मयि कोपमूलमव मां श्रीवाजिवक्त्र प्रभो ॥ 16 ॥

धन्योऽहं हरिसेवया नियतया संवित्तिसम्भिन्नया
 काम्याभोगविदूरया मधुरया सञ्जीवनीरूपया।
 आलोकेन समर्पणेन वचसां विज्ञापनेनादरात्
 पानेनातुलगन्धकृष्णतुलसीधृत्या शुभाशंसनात् ॥ 17 ॥

लीयन्ते बहुपातकानि तरसा त्वन्नाग्नि सङ्कीर्तिते
 जायन्ते कलिदोषवेगवशतो भूयोऽपि नश्यन्ति च।
 उत्पत्तिस्थितिनाशतो बहुतरं पापावृतो मादृशो
 हे वागीश विधत्स्व पापनिचयं निर्लिप्तमस्मिञ्जने ॥ 18 ॥

शुष्कं व्यर्थमुदीरयामि वचनं सर्वत्र मोहादिना
 प्रायस्तत्कलहप्रदं च विफलं कालं नयाम्यद्भुतम्।
 मात्सर्येण बुधा मितम्पचजनास्सारानभिज्ञास्सदा
 कष्टं मोचय वागधीश कृपया वाचाटतादोषतः ॥ 19 ॥

मामत्यद्भुतवाजिकन्धर विभो दीनं दृशा स्वच्छया
 कल्याणाकर कल्पकामरतरो तूर्णं मुदा लोकय।
 देव्यालिङ्गननित्यतृप्तिविकसत्पद्मेक्षण त्वं क्षणात्
 दृग्दोषं तिमिरं विदूरय कृपावेगेन सन्धुक्षितः ॥ 20 ॥

मग्नं संसृतिकर्दमे गजमिव ग्राहेण कृष्टं दृढं
 लग्नं भीषणकाममोहनिबिडे जाले द्विजं दुर्गतम्।
 आशापाशपिशाचभूतनिवहाविष्टं यथा बालकं
 दुर्वारश्रमदुःखितं हयमुख! त्रायस्व मां सेवकम् ॥ 21 ॥

कर्माण्यद्भुतशक्तिमन्ति बहुधा कर्षन्ति घर्षन्ति च
 प्रायः प्राज्ञगणोऽपि हातुमवशो दुःखाकरोत्यन्ततः।
 वैदुष्यं धनसञ्चयः कुलमहत्ता धीरता वश्यता
 नालं कर्मविमोचनाय चरणौ वागीश ते संश्रये ॥ 22 ॥

नैश्चिन्त्यं निरपायसेवनधनं निर्वाह आशागणाः
 नैपुण्यं निरयादिदूरवसतिर्नेतृत्वमास्था धृतिः।
 निर्णीतिर्निखिलार्थनीतिनिरतिर्नानाथतानामयो
 नूनं सैन्धवकन्धरस्य महसः सेवाफलं निश्चितम् ॥ 23 ॥

त्वत्पादाश्रयणं वदन्ति विबुधास्संसारसन्तारकं
 सारं सारतरं सदा सुमनसां सारोत्तमं साधनम्।
 साध्यं साध्यगणैस्समाधिनीयतैश्शिष्टैरथाङ्गीकृतं
 योगक्षेमवहौ हयास्य! चरणौ विन्दामि ते सन्ततम् ॥ 24 ॥

त्वत्कार्यं मधुसूदनं तव तनुर्माध्वी तथा भारती
 प्राज्ञास्त्वां मधुसूदनं श्रुतिवशादाम्रेडयन्त्यादरात्।
 मान्यं मानसमन्वहं मधुमयं मावासवक्षः पदं
 वृत्तिं कल्पय साधु मे मधुमयीं वागीश मध्वाशय! ॥ 25 ॥

पीतं वानरपुङ्गवैर्मधुवनं विध्वंसितं तावकैः
 धृत्या दानवपुङ्गवो मधुरपि त्वल्लीलया नाशितः।
 मध्वानन्दसुखानुभूतिविमुखाः प्राज्ञा मधुं भुञ्जते
 तं त्वेहे मधुमत्तया कलयितुं वागीश मे जिह्वया ॥ 26 ॥

अश्वो मेध्यमृगो जवस्य विदितः सेनाग्रगण्यस्सदा
 हेषा पञ्चजनोद्भवस्य सदृशो यस्य ध्वनिर्वीरहा।
 धीरो धीरनिषेवितस्तव शिरोऽश्वस्याभवद्भाग्यतः
 त्वं वेगेन सुहेषया सपदि मां संरक्ष वागीश्वर ॥ 27 ॥

बुद्धिस्ते दयिता स्मृतिस्सहचरी ख्याता श्रुतिस्सोदरी
 दिव्या सा प्रतिभा सुता प्रियसखी मेधा धृतिस्ते स्नुषा।
 भूतिस्सा परमानुभूतिनिचयः सद्भासना बान्धवाः
 आभिस्संयुत वागधीश भगवन् मां संसृतेस्तारय ॥ 28 ॥

मन्त्रं साधु जपेत् सदैव मनुजो भक्त्या नियत्या भुवि
 श्रद्धावान् स्वरवर्णदोषरहितो हित्वान्यपर्यं भिया।
 सिद्धिं विन्दति धीर एव भवति श्रीमान् स विद्योतते
 दुर्गं मन्त्रमहं विहाय चरणौ ते संश्रये वाग्विभो ॥ 29 ॥

सर्वाभीष्टफलप्रदाननिरतः श्रीमान् दयावारिधिः
 योगक्षेमवहस्सदा पदयुगे युक्तात्मनामर्चताम्।
 साधूनामभिरक्षणाय बहुधा दिव्यावतारान् वहन्
 देवो वाजिमुखः स्थितं पदयुगे जागर्तु मां रक्षतु ॥ 30 ॥

दिव्यापाङ्गविशेषतस्त्रिभुवनं ते निर्वृतं सर्वतः
 दिव्यं चक्षुरितीरितः सुमनसां त्वं दृश्यसे शाश्वतम्।
 चक्षुस्ते प्रददामि दिव्यमधुना पश्य त्वमित्युक्तवान्
 हे चक्षुःप्रद! दृष्टिमद्य कृपया देहि स्थिरां मे प्रभो ॥ 31 ॥

वेदान्ताध्वसु शुद्धभक्तसरणौ ज्ञानक्रियामार्गयोः
 दृष्टिर्न प्रसरत्यहो कथमपि स्वल्पापि मन्दस्य मे।
 बाढं मास्तु सुतीक्ष्णदृष्टिरधुना स्थूलापि लोकायता
 मन्दीभावमुपैति हन्त भगवन् दृष्टिं स्थिरां देहि मे ॥ 32 ॥

ज्ञानं सर्वमुखप्रसारसुभगं यस्यास्ति स भ्राजते
 तज्ज्ञानं यदि लोकमात्रनिरतं ख्यात्यादिदं केवलम्।
 विज्ञानेन पदं प्रयान्ति यतयस्ते शुद्धसत्त्वाः स्थिरं
 ज्ञानानन्दमयं हयास्यमधुना देवं प्रपद्ये ततः ॥ 33 ॥

विज्ञानं मतिविभ्रमाय जनताक्षोभाय सम्पद्यते
 लोके पण्डितपामरस्मयकरं वेदान्तधिकारकम्।
 येनास्मिन् समये मितम्पचतया मुह्यन्ति सर्वे जनाः
 जल्पन्त्यज्ञजने हयास्य कृपया नैवास्मि ते वञ्चितः ॥ 34 ॥

वर्णस्ते विविधो युगानुगुणतो विद्वद्भिराशंसितः
 केचित्त्वां प्रणयप्रकृष्टमनसा पृच्छन्ति वर्णं मुदा ।
 इच्छातस्त्वमनन्तवर्ण इति चेद्भक्तः प्रहृष्टो भवेत्
 त्वं शुद्धस्फटिकाभ एव भगवन् विभ्राजसे सर्वदा ॥ 35 ॥

वेदात्मा विनतासुतः स्वयमदात् त्वन्मन्त्रवर्णक्रमं
 तेन त्वं श्रुतिशेखरार्यगुरुणा भक्त्या मुदास्तूयत ।
 मन्त्रं वा विनतार्भकं गुरुवरं जानामि नो देशिकं
 तस्य श्रीचरणारविन्दयुगलं ध्यायामि संरक्ष माम् ॥ 36 ॥

हे वागीश! भवत्प्रभावमखिलं विद्याधरा जानते
 नान्ये किं पुरुषास्तथैव मनुजाः किं वानराः पन्नगाः ।
 नूनं कापथगा भवन्ति कुजना ये भक्तिहीनास्त्वयि
 क्षेमायाहमनन्तदैववशतस्त्वां भावयेऽहर्निशम् ॥ 37 ॥

बुद्धिर्मे नहि धावति स्थिरतरा कुत्रापि दैवान्तरे
 येनाहं श्रुतिशेखरार्यचरणाभोजेन कृष्टस्सदा ।
 तेन त्वत्पदपङ्कजीयमधुना पीतेन कामं सुखी
 तित्ताम्लादिरसो हयास्य रुचये कल्पेत कस्मा अपि ॥ 38 ॥

वित्तानां व्ययतः श्रमेण बहुना साध्येऽश्वमेधादिके
 यावज्जीवमतन्द्रितेन विधिना कार्येऽग्निहोत्रादिके ।
 सर्वेषूपरतेषु कर्मनिचयाद्भ्रष्टेषु भीत्या द्विजे
 आश्वास्यौ चरणौ भजामि शरणं विश्वस्य चाश्वस्य ते ॥ 39 ॥

व्यर्थालापकथाशतादिनिहता जिह्वा तथा मे श्रुती
 लग्ने गाढमपार्थदुर्वचवचोगुम्फश्रुतौ सन्ततम् ।
 पादौ स्वेच्छगती करौ च भवतः सेवातिरिक्तादरौ
 कल्याणं कथमाप्नुयां करुणया वीक्षस्व वागीश्वर ॥ 40 ॥

आशा मे महती धनार्जनविधौ सत्ख्यातिसम्पादने
 सौधारामसुदीर्घिकादिरचने विद्वज्जनानन्दने।
 ग्रन्थानामनुशीलने च रचने नास्ति प्रवृत्तिः स्वतः
 त्वत्पादद्वयसेवयैव दिवसान् युक्तान् निनीषाम्यहम् ॥ 41 ॥

वेदोऽनन्त इतीर्यते स्मृतिरपि स्मर्तुर्बहुत्वात्तथा
 शिष्टाचारविधापि कालगुणतो देशाच्च नानाविधा।
 त्रिष्वेतेष्वभिमानमूलगतिषु स्वच्छन्दनीतेषु चेत्
 पन्थानं कमुपाश्रयेय भवतः सेवां विना शाश्वतीम् ॥ 42 ॥

आनन्त्यं गुणकर्मजन्मगतिषु श्रेष्ठाभिधानेष्वपि
 ज्ञातं नाम वहन्ननन्त इति च त्वं भ्राजसे सर्वदा।
 नान्तोऽस्तीति पुरा त्वयैव विवृतं शेषोऽप्यनन्तोऽभवत्
 पापानन्त्यवहे हयास्य करुणानन्त्यं विधत्स्वादरात् ॥ 43 ॥

सत्यं ज्ञानमनन्तमद्भुतसुखं ब्रह्मामलं शाश्वतं
 यो वेदात्मनि सुस्थितं हयमुखं देवं विपश्चित्तमः।
 सर्वास्तेन सहैव कामनिवहानाप्नोति दिव्यानिति
 ज्ञात्वानन्तसुखाय साधु कलये मन्मानसेनाधुना ॥ 44 ॥

स्वाच्छन्द्येऽपि परावरत्वविभवे सर्वज्ञतायामपि
 स्रष्टृत्वेऽपि समस्तसूरिनिवहेऽप्यत्वेऽपि साम्येऽपि वा।
 सर्वत्राप्रतिरुद्धशासनरतेऽप्यत्यादरात् पुस्तकं
 धृत्वा वेदयसि प्रमाणशरणैर्भाव्यं हयास्येति किम् ॥ 45 ॥

न्यायं तत्क्रतुमामनन्ति विबुधा यो यत्क्रतुर्मानवः
 स प्रेत्यापि तथैव मुक्तिविषये यद्वा यथा वा भवेत्।
 श्रीमान् वेदशिरोगुरुस्तव करौ साक्षात्करोति स्म यः
 स्वीयं हस्तयुगं तथैव धृतवानत्रैव नो रक्षितुम् ॥ 46 ॥

नाहं शास्त्रगणानवैमि हृदयं तेषां च सारक्रमं
 यद्वा पण्डितमण्डलीयविविधाचारान् विवेक्तुं क्षमः।
 अब्धा मानसभावरक्षणविधौ सम्भावना नास्ति मे
 चेष्टां कामपि चापलेन तनवै तुष्ट्यै हयास्य प्रभो ॥ 47 ॥

गायत्र्या बहुलक्षवारकृतया मन्त्रान्तराणां जपात्
 प्राणायामशतेन दिव्यवचसामाम्रेडनेनानिशम्।
 श्रीमद्भागवतादिसूनृतगिरामावृत्तिभिस्सूक्तिभिः
 त्वामाराधयितुं प्रभुर्न चरणावश्वास्य ते संश्रये ॥ 48 ॥

हंसारूढविधातृबोधनपरव्याख्यानमुद्राकरः
 वेदान्तद्वयपारदृक्परमहंसाद्येड्यपादाम्बुजः।
 श्रीमन्मानसराजहंसविपुलश्रीरस्तु मन्मानसे
 वागीशस्तुरगाननः स्फटिकभूभृत्सत्त्ववर्णः सदा ॥ 49 ॥

कल्याणं तुरगाननः कलयतादानन्दवल्लीयुतः
 योगक्षेमवहस्समस्तजगतां योगाय मे कल्पताम्।
 भक्तिज्ञानविरागतादिसुगुणस्तोमं विधत्तां सदा
 सेवासम्पदमद्भुतां दिशतु मे दैवीं मुदा शाश्वतीम् ॥ 50 ॥

इत्थं श्रीनिधिराघवोऽत्रिकुलजो वागीशसेवारतः
 तद्वत्तेन दृशा निरन्तरतया संसेवमानो मुदा।
 दृष्टिं प्राप्य पुनः प्रकाशितमतिः पादारविन्दे स्तुतिं
 दिव्यामर्पयति प्रियेण पठतां सम्पद्यतां मङ्गलम् ॥ 51 ॥

॥ इति श्री लक्ष्मीहयवदनपञ्चाशत् समाप्ता ॥